

БЕКИТЕМ

Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин ректору, техника илимдеринин доктору, профессор **К.Ж.Усенов**

“ 29 ”

2022-ж.

Жумабаева Динара Сапарбаевнанын “Колледждерде акындар поэзиясын окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” деген темада 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган кандидаттык диссертациялык ишине жетектөөчү мекеменин

РАСМИЙ ПИК ИРИ

Илимий жетекчи – педагогика илимдеринин доктору, профессор Муратов Абдыкерим Жаркынбаевич

Иш А.Мырсабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин кыргыз тили жана адабияты тил кафедрасында аткарылган.

Изилдөөнүн актуалдуулугу. XXI кылымда кескин тездеген ааламдашуу процесси, маданияттардын интеграцияланышы, баалуулуктардын өзгөрүшү жалпы адамзаттын жашоого, турмушка карата көз караштарын башка нукка буруп, мурдагы көнүмүш инерцияны жаңылоо керектигин талап кылды. Натыйжада жетимиш жыл бою советтик түзүлүштөгү калыптанган мектеп, орто жана жогорку билим берүү тармактары гимназия, колледж, бакалавр, магистратура дегендей жаңы формаларды практикага киргизди. Алар тез өзгөрүп жаткан коомго ыкчам жана эффективдүү кызмат кылууга багытталды.

Азыркы ааламдашуу дооруна ылайык адамзат Жер планетасында эзелтен бери болуп көрбөгөндөй тилдик, аймактык-регионалдык, диний, экономикалык, адеп-ахлактык, маданий ж.б. баалуулуктардын тымызын күрөшүнө, а түгүл карама-каршылыгына туш келди. Бул болсо биз жашаган коомдо баалуулук ченемдеринин өзгөрүшүн жана татаалдашын көрсөттү. Аларга төмөнкүлөрдү атап кетсек болот: көп тилди билүү жөндөмдүүлүгү; коммуникациялык бирге аракеттешүү жана кызматташуу; толеранттуулукка негизделген көп түрдүү маданияттын шартында жашоо; тынымсыз өзгөрүүгө дуушар болгон турмуш агымында өз жолун таба билүү; улам жаңы, кокусунан пайда болгон көйгөйлөрдү чечүүгө болгон аракеттенүү; көп

№ 138 "30" 09 2022

түрдүү маданияттардын диалогу жүрүп турган кыйчалыш мезгилде өзүнүн нукуралыгын, өз ордун табуу үчүн күрөшүү ж.б.

Мына ушундай тез өзгөрүп турган замандын агымында биздин өлкөдө да билим берүү, маданият, ишкердик, саламаттыкты сактоо, экономика ж.б. тармактарда өзгөрүүлөр болуп жаткандыгы мыйзам ченемдүү көрүнүштөрдөн. Ушул сыяктуу ааламдашуу процессиндеги өзгөрүүлөргө адаптациялашкан адистерди даярдоо – учурдун көйгөйлүү проблемаларынын бири. Ал адис ички руханий дүйнөсү бай, адептик сапаты жогору, ден соолугу чың инсан болуу менен өз элинин этникалык маданиятын, тарыхый эс-тутумун, салттуу тарбия көрөңгөлөрүн сыйлай берген адам болушу керек. Бул талап КР Президенти С.Н.Жапаровдун «Инсандын руханий-адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дене тарбиясы» (2021), «Улуттук нарк тууралуу» (2022) жарлыктарында өзгөчө чоң милдет катары бүт коомчулуктун алдына коюлду. Ушундай мамлекеттик маанилүү ишти турмушка ашыруу үчүн кыргыз элинин этникалык педагогикасындагы улуттук фольклордун, акындар чыгармачылыгынын ордун, алардын идеяларын колледждерде окутууну өркүндөтүүнүн, билим берүүнүн мазмунун этнопедагогизациялоонун илимий-методикалык негиздерин иштеп чыгуу улуттук педагогика илими үчүн өзгөчө актуалдуу болуп эсептелет. Себеби колледж системасы Кыргыз Республикасынын билим берүү тармагында жаңылык, андыктан ал уюмдарда бул же тигил предметтерди окутуунун негиздери иштелип чыга элек. Мына ошол предметтердин бири – кыргыз адабияты.

Кыргыз адабиятын, анын ичинде акындар чыгармачылыгын этнопедагогикалык негизде окутуу бул бүгүнкү кыргыз коомунун дүйнөлүк интеграцияга кошулуу процессинде өзгөчө актуалдуу. Элдик педагогиканын идеяларын балдарды тарбиялоо ишинде пайдалануунун зарылдыгы тууралуу ойлор тарыхый аспектиден карап көргөндө Я.А. Коменский, К.Д.Ушинский, Л.Н.Толстой, А.С.Макаренко, В.А.Сухомлинский, Ш.А.Амонашвили, Г.Н.Волков ж.б. классик педагогдордун эмгектеринде жана алардын практикалык иш-аракеттеринде кеңири чагылдырылган.

Кыргыз акындар поэзиясынын этнопедагогикалык баалуулугу Б.А.Апышев, А.А.Алимбеков, С.О.Байгазиев, Ж.Б.Бешимов, А.Э.Измайлов, Н.И.Имаева, С.И.Иптаров, А.Ж.Муратов, А.Т.Калдыбаева, М.Р.Рахимова, Т.О.Ормонов, М.Х.Манликова, С.К.Рысбаев, А.Жаныгулов ж.б. педагогдор тарабынан бир кыйла изилденген. Ал эми кыргыз элдик акындарынын ичинен Т.Сатылгановдун, Б.Алыкуловдун, Тоголок Молдо менен Барпынын, Калыгул Бай уулу менен Арстанбек Буйлаш уулунун чыгармаларын окутуу боюнча кандидаттык диссертациялар корголгон.

Жогорудагы эмгектер негизинен акындар чыгармачылыгын мектептерде окутуу багытында жазылган, алардан айырмаланып, эмгек акындар

чыгармачылыгын колледждерде этнопедагогикалык негизде окуп-үйрөнүү проблемасына арналган.

Изденүүчүнүн жеке салымы: Колледждердин «Кыргыз адабияты» сабагында элдик акындардын чыгармаларын этнопедагогикалык негизде окутууну өркүндөтүү проблемасы соңку шарттарга жана талаптарга ылайык кыргыз педагогикасында эң алгачкы жолу жекече иштелип, ал сунуштар педагогикалык экспериментте өз алдынча текшерүүдөн өткөрүлүп жана практикага сунушталган. Тема боюнча сабактын үлгүлөрү изденүүчү тарабынан өз алдынча иштелип чыгып, алар сыноодон өткөрүлгөн. Жалпы корутунду жана иштин натыйжаларынан келип чыккан сунуштар жекече чыгарылган

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын тастыкталышы: Изилдөөнүн жүрүшү жана жыйынтыктары 2012-2021-жылдардын арасында Ош мамлекеттик педагогикалык университетинде ж.б. окуу жайларда өткөн илимий-практикалык республикалык жана эл аралык конференцияларда талкууланган.

Изилдөөнүн эксперименталдык базасы – Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин колледжи, Ош мамлекеттик университетинин индустриалдык-педагогикалык колледжи,, Жалал-Абад мамлекеттик университетинин Жалал-Абад колледжи, Баткен мамлекеттик университетинин Кызыл-Кыя гуманитардык институтунун колледжи алынган.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын жарыяланышы: Диссертациянын негизги мазмуну 0,1 ден жогору импакт фактору бар басылмаларга 3 илимий макалада, 5 РИНЦтен чет өлкөлөрдө чыккан илимий макалада, 11 Кыргызстанда чыккан илимий макалада тастыкталган.

Изилдөөнүн түзүлүшү: Диссертация киришүүдөн, үч баптан, алардан келип чыккан корутундулардан, жалпы корутундудан жана сунуштардан, пайдаланылган адабияттардын тизмесинен, тиркемеден турат. Диссертациянын жалпы тексти – 212 бет, пайдаланылган адабияттардын тизмеси – 210, таблицалар – 17, сүрөттөр – 3.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык мааниси. Кыргыз адабиятын окутуунун методикасы илиминде колледждерде элдик акындардын чыгармаларын этнопедагогикалык негиздерге таянып окутууну өркүндөтүүнүн методикасы эң алгачкы жолу заманбап педагогикалык талаптарга ылайык изилденгендиги; колледждерде элдик акындардын чыгармаларын этнопедагогикалык негизде окутуунун мазмунун өркүндөтүүнүн мүмкүнчүлүктөрү ачылгандыгы; колледждерде элдик акындардын чыгармаларын этнопедагогикалык негизде окуп-үйрөнүү менен

студенттер ээ болуучу компетенттүүлүктөргө жетишүүнүн жолдору көрсөтүлгөндүгү; элдик педагогиканын материалдары кыргыз эл ырчыларынын чыгармаларын окутуунун мазмуну жана каражаты катары каралгандыгы жана азыркы шартта элдик педагогикалык салттардын негизинде таалим-тарбия берүүнүн мүмкүнчүлүктөрү тастыкталгандыгы менен аныкталат.

Изилдөөнүн практикалык мааниси: Илимий иштеги методикалык сунуштар кыргыз адабияты боюнча колледждердин окуу программаларын түзүүдө, окуу китептерин, методикалык колдонмолорду жазууда, университеттердин «Кыргыз адабиятын окутуу» дисциплинасынын мазмунун өркүндөтүүдө, колледждин окутуучуларынын адистигин жогорулатуу курстарында, окутуучулардын чыгармачылык ишмердүүлүгүн көтөрүүдө пайдаланылышы мүмкүн. Диссертацияда коюлган милдеттердин жыйынтыктары студенттердин элдик педагогикага кызыгуусун жогорулатууга жардам берет.

Авторефераттын диссертациянын мазмуну менен дал келиши
Изилдөөнүн негизи милдеттерин чечүү үчүн диссертациянын түзүлүшү жана материалдардын баяндоо логикасы үч главадан, корутундулардан, жалпы корутундудан, илимий-практикалык сунуштардан, пайдаланган адабияттардын тизмесинен турат. Диссертациянын жалпы көлөмү 168 бетти түзөт.

Авторефераттын көлөмү резюмелерди кошпогондо белгиленген талаптан ашкан эмес, изилдөө ишинин мазмунун толук чагылдырган. Изилдөөнүн милдеттеринин чечилиши главалар боюнча так көрсөтүлгөн.

Жалпысынан изилдөө ийгиликтүү иштелген, өз алдынча аткарылган, толук бүткөрүлгөн иш катары оң баага татыктуу. Аталган ийгиликтер менен кошо айрым мүчүлүштүктөр да байкалды, алар

1. Диссертацияда Молдо Кылыч, Молдо Нияз сыяктуу эле Арстанбек Буйлаш уулунун, Жеңижоктун чыгармаларына да талдоо жүргүзүп коюу ашыкчалык кылбайт, кайра диссертациянын мазмунун дагы байытат;

2. Диссертациядагы колледждерде акындар поэзиясын окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү темасы боюнча илимий-методикалык колдонмо, окуу-методикалык колдонмо чыгаруу жагы диссертантка милдеттендирилсин.

3. Иштин орфографиялык, пунктуациялык, стилистикалык сабаттуулугун жакшылап карап, жасалгасын ЖАКтын талабына ылайыкташтыруу зарыл.

Бирок белгиленген мындай мүчүлүштүктөр принципаалдуу мүнөзгө ээ эмес, алар изилдөөнүн жалпы деңгээлине таасир этпейт.

Жумабаева Динара Сапарбаевнанын “Колледждерде акындар поэзиясын окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” деген темадагы диссертациялык изилдөөсү Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү” жобосунун 10-пунктунун талаптарына толук жооп берет. Ал эми изденүүчү Жумабаева Динара Сапарбаевнанын “Колледждерде акындар поэзиясын окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” деген темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептейбиз.

Пикир Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин педагогика жана психологи кафедрасынын кеңейтилген жыйынынын отурумунда 2022-жылдын 27-сентябрында (№3-протокол) талкууланып бекитилди.

Катышкандар:

1. Сакиева С.С. – педагогика илимдеринин доктору, профессор (13.00.02);
2. Нусупова Р.С. – педагогика илимдеринин кандидаты (13.00.08);
3. Ураимов К.М. – педагогика илимдеринин кандидаты (13.00.02);
4. Найманбаев М.Ж. – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент (13.00.01);
5. Рыскулова Г.У. – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент (13.00.01);
6. Тажибаева Ж.К. – педагогика илимдеринин кандидаты (13.00.02);
7. Матазимова Г.Э. – педагогика илимдеринин кандидаты (13.00.02);
8. Ажыкулов С.М. – педагогика илимдеринин кандидаты (13.00.01);
9. Жолдошбаева Р.К. – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент (13.00.08).
10. Молдокеримова Э.М. – педагогика илимдеринин кандидаты (13.00.02)

Отурумдун төрайымы, педагогика илимдеринин доктору, профессор

С.С.Сакиева

Педагогика илимдеринин доктору, профессор С.С.Сакиеванын колун тастыктайм.

ЖАМУнун окумуштуу катчысы

Ырысбай кызы Салима

поступление отзв
13.20.623
2022
сер: Ор Асербай
И. АРАБАЕВ атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Кыргызский государственный университет им. И. АРАБАЕВА
КОП ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ